

Definities van dyslexie

Dyslexie is een complex probleem dat invloed heeft op het gehele functioneren van een leerling. Het komt voor in alle vormen van onderwijs en is niet gebonden aan intelligentie of sociaaleconomische achtergrond. In Nederland worden overwegend twee definities van dyslexie gehanteerd, de definitie van de Stichting Dyslexie Nederland (SDN, 2008) en de definitie uit het Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling (Blomert, 2006) (dit is het protocol voor de gezondheidszorg in het kader van de vergoedingsregeling dyslexie voor het basisonderwijs).

‘Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hard nekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’ (Stichting Dyslexie Nederland, 2008).

‘Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkings - problemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve, en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn’ (Blomert, 2006).

Beide definities worden gebruikt in onderzoek. De definitie van de SDN is beschrijvend van aard. Zij richt zich op objectief waarneembaar gedrag in lezen en spellen. Het gaat om het vaardigheidsniveau van zowel lezen en spellen in het Nederlands, als ook in de moderne vreemde talen. De definitie van Blomert geeft, naast een beschrijving op vaardigheidsniveau van objectief waarneembaar gedrag, ook mogelijke verklaringen voor de stoornis. Deze definitie moet gevolgd worden bij de vergoede behandeling van dyslexie voor het basisonderwijs.

Mogelijke gevolgen van dyslexie voor het leren

Lezen

- Traag en niet accuraat (hardop) lezen, ook bekende woorden worden niet altijd vlot en goed gelezen.
- Het weglaten en/of toevoegen van woorden.
- Omdat het technisch lezen te veel aandacht vraagt, is er soms te weinig aandachtscapaciteit over voor tekstbegrip.
- Omdat lezen zo veel tijd en inspanning kost, leveren vooral lange teksten problemen op.

Spellen

- Veel spelfouten, zowel in complexe als in alledaagse, eenvoudige woorden.
- Bij onbekende spellingen onvoldoende kunnen terugvallen op een adequate strategie (regelstrategie, inprentstrategie, luisterstrategie).
- Bij onbekende spellingen onvoldoende kunnen terugvallen op het analyseren van woorden in (bekende) woorddelen en afzonderlijke letters.
- Weinig inzicht in woordopbouw. Dit kan zich uiten in:
  - Moeite met het herkennen van delen uit woorden die hetzelfde zijn, waardoor het lezen en spellen trager en met meer fouten gaat (bijv. morfeem -heid zit zowel in schoonheid als in wijsheid).
  - Moeite met het leggen van de relatie tussen spelling, grammatica en betekenis waardoor er spelfouten gemaakt worden (bijv. verkeerd-verkeert; hei-hij; grote-grootte).

Leren/Algemeen

- Problemen met het leren en lezen van losse woorden (zonder context).
- Woordvindingsproblemen.
- Doordat het lezen zo veel aandacht vraagt, te weinig aandachtscapaciteit voor het volgen van de tekststructuur, waardoor de rode draad zoekraakt en het maken van een samenvatting moeilijk is.
- Het tekort aan aandachtscapaciteit kan ook leiden tot:
  - Niet begrijpen van complexe vragen.
  - Niet onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze de afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren.
  - Moeite met teksten/boeken met onoverzichtelijke structuur/lay-out.
- Doordat het spellen van afzonderlijke woorden zo veel aandacht vraagt, te weinig aandachtscapaciteit bij het schrijven waardoor het aanbrengen van een tekststructuur en een heldere lay-out moeilijk is.
- Door te weinig lezen blijft de woordenschat soms beperkt.
- Afname van tempo en nauwkeurigheid als er 'onder druk' gewerkt moet worden (proefwerken, schoolonderzoeken, examens).
- Door niet-nauwkeurig lezen problemen met het maken van multiple choice toetsen, waar kleine verschillen in antwoorden vaak cruciaal zijn.
- Moeite met het maken van aantekeningen, tijdens het luisteren.
- Moeite met het (snel) opschrijven van informatie die wordt gedikteerd door de leerkracht.
- Moeite hebben (en fouten maken) bij het overnemen van aantekeningen van het (digi)bord.
- Fouten maken of fouten over het hoofd zien bij het zelf corrigeren van oefeningen tijdens klassikale besprekingen.
- Moeite met het onthouden of ophalen van namen/begrippen uit het geheugen (denk aan jaartallen bij geschiedenis en topografie bij aardrijkskunde).

Spreken/Luisteren

- Moeite met onthouden van uitspraak van woorden/klanken.
- Moeite met het verstaan van 'snelle' spraak.
- Moeite met luisteroefeningen, omdat de woorden en klanken niet goed worden verwerkt.
- Moeite met luisteroefeningen vanwege gebrek aan tijd, omdat het lezen van de vraag en opschrijven van het antwoord meer tijd kost dan de gegeven tijd.

Moderne vreemde talen

- Moeite met het onthouden van geleerde woorden. Er is onvoldoende resultaat van intensief oefenen. Dit werkt door in alle overige vaardigheden (spreken, luisteren, begrijpend lezen en schrijven) in de moderne vreemde talen.
- Moeite met het aanleren van nieuwe klank-tekenkoppelingen waardoor ze zich de uitspraak moeilijk eigen maken.
- Moeite met het verstaan van 'snelle' spraak van moedertaalsprekers in de moderne vreemde talen.
- Moeite met spellen.
- Moeite met afleiden van woordbetekenissen en spellingen, doordat er weinig inzicht in woordopbouw is.
- Moeite met het herkennen van delen uit woorden die hetzelfde zijn, waardoor het lezen en spellen trager en met meer fouten gaat (bijv. jour zit zowel in aujourd'hui als in toujours en journal).
- Moeite met het leggen van de relatie tussen spelling, grammatica en betekenis, waardoor er spelfouten gemaakt worden (bijv. enemys i.p.v. enemies; Hande i.p.v. Hände; tu pense i.p.v. tu penses).
- Gebruik van de Nederlandse spelling bij het schrijven in de moderne vreemde talen.

Taak- en werkhouding

- Ongestructureerd, inadequaar en/of vluchtig taakgedrag en werkhouding.
- Moeite met plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- Onvoldoende werkverzorging.
- Onvoldoende metacognitieve vaardigheden voor zelfsturing.
- Inadequate leerstijlen.
- Onvoldoende of tanend doorzettingsvermogen.

Hoe gaan we om met dyslexie?

Van de basisscholen ontvangen wij informatie aangaande de prestaties van de leerling.

Daarnaast nemen we in de eerste klas een instaptoets taal en rekenen af. Op basis van deze gegevens krijgen wij zwakke leerlingen in beeld. Echter, we nemen geen dyslexiescreening af. Indien blijkt dat een leerling in aanmerking komt voor een dyslexie-onderzoek dan wordt dit advies met de ouders besproken. De kosten van een dyslexie-onderzoek komen voor rekening van de ouders.

Dyslexieverklaring

We accepteren een reeds afgegeven dyslexieverklaring. Deze is onbeperkt geldig. Faciliteiten en hulpmiddelen worden alleen toegestaan als deze expliciet vermeld worden in de verklaring en als ze realiseerbaar zijn door school.

Dyslexie en dyscalculie

Als sprake is van meerdere beperkingen mogen de tijdverlengingen op grond van verschillende beperkingen niet bij elkaar worden opgeteld.

Partnerschap

Van groot belang is de rol van de leraren en de mentor, die rekening houden met beperkingen en waar mogelijk de leerlingen steunen. De mentor is de spil in de begeleiding en onderhoudt de contacten met de ouder(s)/verzorger(s), samen met de afdelingsleider en coördinator remediale hulp.

In het algemeen kunnen leraren geen remediale hulp geven, maar wel kunnen ze rekening houden met de stoornis en ondersteuning bieden.

De belangrijkste rol is weggelegd voor de leerling zelf, die zich (vergeleken met zijn klasgenoten) extra zal moeten inspannen om de leerstof onder de knie te krijgen. Hij zal daartoe passende strategieën moeten leren en mogelijk gebruik moeten maken van hulpmiddelen.

Op school is een coördinator dyslexie/dyscalculie, die o.a. de toekenning van faciliteiten op een dyslexiepas coördineert. Iedere docent houdt zich aan deze faciliteiten. Bij problemen hebben leerlingen recht op bemiddeling door de RH coördinator.

Dyslexiepas

Leerlingen met een geldige dyslexieverklaring bij ons op school krijgen een dyslexiepas. Op deze pas staan de faciliteiten waarvan de leerling gebruik kan maken en de verantwoordelijkheden die de leerling zelf heeft (zie onder het kopje 'mogelijke faciliteiten'). De pas voorkomt dat leerlingen continu uitleg moeten geven omtrent hun dyslexie. De pas is gedurende de hele schoolloopbaan op OSG Willem Blaeu geldig.

Faciliteiten onderbouw

1. Dyslectische leerlingen hebben recht op het krijgen van meer tijd, 10 min. per lesuur (of verminderd aantal opgaven) bij SO's, repetities, schoolonderzoeken en examens.
2. Dyslectische leerlingen hebben recht op vergroot schrift, lettertype Arial 12 / tussenregel 1,5
3. Dyslectische leerlingen in de onderbouw hebben recht op het berekenen van minder spellingfouten bij de talen (Afspraken hierover dienen binnen de talensecties m.b.t. grammaticale fouten gemaakt te worden).
4. Bij dyslectische leerlingen worden in de onderbouw geen spellingfouten gerekend bij de overige vakken.
5. Dyslectische leerlingen hebben recht op voorgedrukte werkbladen bij SO's en repetities in een makkelijk leesbaar lettertype. Overschrijven van bord of uit boek moet beperkt blijven.
6. Dyslectische leerlingen van onderbouw VMBO-TL/mavo/Havo kunnen een aanpassing in het programma voor Frans of Duits aanvragen.
7. Leerlingen op het VMBO moeten in de eerste twee jaar Frans of Duits volgen. Ontheffing voor beide de talen is niet mogelijk. Wel kan de school zelf invulling geven hoe het onderwijs van deze talen eruit ziet. Er kan bijvoorbeeld meer nadruk gelegd worden op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. Wel moet er rekening gehouden worden met de doorstroommogelijkheid.
8. Dyslectische leerlingen hebben toestemming (ook tijdens SO's en repetities) in de klas en bij het maken van huiswerk, gebruik te kunnen maken van technische hulpmiddelen, als computer, laptop, Chromebook. Studietoelaten zijn bij Dedicon te bestellen. Voorleessoftware op eigen laptop moeten ouders zelf aanschaffen.
9. Dyslectische leerlingen hebben recht op bemiddeling door de RH coördinator bij conflicten met docenten over deze maatregelen.
10. Dyslectische leerlingen hebben het recht om aan te geven dat ze niet willen voorlezen.

Faciliteiten bovenbouw

Gelijk als voor eindexamenkandidaten.

Faciliteiten eindexamen

De aanpassing kan in ieder geval bestaan uit een verlenging van de examenduur met 30 minuten bij examens.

Een andere aanpassing is alleen mogelijk als deze in de deskundigenverklaring wordt Vermeld.